

ARHITEKTONSKA REVITALIZACIJA ZGRADE RADNIČKOG UNIVERZITETA

ARCHITECTURAL REVITALIZATION OF THE RADNIČKI UNIVERZITET BUILDING

Aleksandar Lazić, *Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad*

Oblast – ARHITEKTURA

Kratak sadržaj – *Za potrebe master rada, izvršeno je istraživanje iz kojeg se lako mogu sagledati problematika, trendovi i tendencije u okviru realizovanja arhitektonske revitalizacije i adaptivne obnove ruiniranih i napuštenih objekata, među kojima se nažalost nalazi i zgrada Radničkog Univerziteta u Novom Sadu, koja predstavlja predmet ovog istraživačkog rada. Glavna ideja jeste da se ispituju načini i sredstva pomoću kojih se ovakvim objektima može udahnuti jedan novi život i nova funkcija koja će odgovarati savremenim potrebama korisnika, i pomoću koje će se oni ne samo uklopiti u postojeće savremeno okruženje, već će ga i unaprediti.*

Ključne reči: *Radnički univerzitet, Novi Sad, revitalizacija, adaptivna obnova, mešovita namena*

Abstract – *For the needs of the proposed master thesis, a research has been conducted, from which all the problematics, trends and tendencies of architectural revitalization and adaptive reuse of obsolete and abandoned buildings can be easily observed. Among those types of buildings stands the building of Radnički Univerzitet in Novi Sad, which presents the main object of this thesis. The main idea is to get to know the ways and means through which these buildings can get a new life through a mix of new functions which would meet the contemporary demands from its end users, and through which they would not only fit in their existing surroundings, but advance them as well.*

Keywords: *Radnički univerzitet, Novi Sad, revitalization, adaptive reuse, mixed-use*

1. UVOD

Ovaj istraživački rad bavi se ispitivanjem problematike, opravdanosti i nužnosti pristupanja arhitektonskoj revitalizaciji objekata koji su tokom vremena izgubili svoju prvobitnu funkciju sletom različitih faktora, i koji su kao rezultat toga postali napušteni i ostavljeni da propadaju.

Do ne tako davno postojala je sveprisutna i veoma negativna tendencija gradskih vlasti i privatnih investitora širom sveta da ovakve objekte u najboljem slučaju ignorišu, a u najgorem otpisuju i ruše kako bi na njihovom mestu izgradili nešto novo.

NAPOMENA:

Ovaj rad proistekao je iz master rada čiji mentor je bila doc. dr Ivana Miškeljin.

Međutim, u poslednjih par godina pojavio se jedan novi talas razmišljanja u drugom, održivom smeru. Ovaj talas stavlja akcenat na potrebe samih građevina, na značaj njihovog prilagođavanja promenama, novim korisničkim grupama, promenama ukusa i stila, stalnim tehnološkim napredcima i inovacijama... Sve to zahteva jedan drugačiji, fleksibilniji pristup pri projektovanju i planiranju, pristup koji postavlja adaptabilnost i sposobnost transformacije već postojećih struktura kao imperativ. Ključno mesto u ovakvom razmišljanju drži zamisao da ta transformacija bude realizovana tako da se građevini i njenim novim funkcijama da mogućnost ne samo da prežive u postojećem okruženju prepunom zahteva, već i da ga one same podrže i ojačaju, i ostanu otvorene ka novim transformacijama u budućnosti ukoliko za njima bude postojala potreba.

Od izuzetne je važnosti da, kao projektanti i planeri, umemo da prepoznamo i cenimo značaj i vrednost graditeljskog nasleđa i istoriju jedne građevine, kako bismo umeli da procenimo koji je to najbolji način da joj pomognemo pri tranziciji u njenu novu budućnost a da istovremeno očuvamo te vrednosti, i takođe procenimo kakav će efekat ta tranzicija ostaviti na savremeno okruženje i buduće korisnike. Postavlja se pitanje, zašto se ogromna količina finansijskih sredstava, energije i drugih resursa ulaže u konstantnu ekspanziju gradova u širinu i visinu, kada u njihovom jezgru postoje objekti i više nego sposobni da prime nove funkcije, pritom uštede pomenute resurse i pomognu u održivom razvoju naselja, a sletom nesrećnih okolnosti stoje napušteni i marginalizovani? Odgovor na ova pitanja predstavlja glavni predmet istraživanja.

2. ARHITEKTONSKA REVITALIZACIJA

Mnogi gradovi današnjice suočavaju se sa ozbiljnim problemima zbog postojanja mogućnosti izumiranja i devastiranja njihovih starih centara ili industrijskih zona, usled naglih i konstantnih promena koje su sa sobom doneli nagli tehnološki i političko - ekonomski napredak i razvoj, koji sa sobom povlače nove poretke i potrebe. Stoga drastično raste broj građenih struktura koje bivaju napuštene usled njihove nemogućnosti da se prilagode novim funkcijama i pomoću njih odgovore na potrebe konstantno promenljivog društva i okruženja. Kao odgovor na pomenute probleme, u novonastalim uslovima današnjice, jedan od osnovnih arhitektonskih zadataka u skladu sa principima održivosti predstavlja očuvanje građene sredine, kroz obnovu, regeneraciju i uključenje zatečenog graditeljskog nasleđa u savremeni, aktivni život.

Prenamena funkcija, interpolacija novih objekata u staro tkivo, arhitektura u funkciji gravitiranja kapitala u zapuštene gradske celine – sve su to principi koji su se vremenom dokazali opravdanim i poželjnim[1].

Revitalizacija, adaptacija i konverzija su termini koji označavaju postupak kojim se obezbeđuje najefikasnija zaštita graditeljskog nasleđa. Revitalizacija građenih struktura, kao metoda aktivne zaštite graditeljskog nasleđa, ostvaruje se onda kada je graditeljskom nasleđu moguće vratiti njegovu prvobitnu namenu koju je ono iz raznih razloga vremenom izgubilo, ali i onda kada je za njegovo ponovno vraćanje u život potrebno pronalaženje novog načina korišćenja, usled čega je neophodno sprovesti određena prilagođavanja objekta u celini ili nekih njegovih delova, novim potrebama i nameni. Ovakav vid revitalizacije preporučljiv je jedino ukoliko se pronalaženjem tih novih načina korišćenja i novih namena ne narušava i ne remeti njegova postojeća struktura ili karakter u celosti. Svaka promena mora biti neophodna, minimalna i ne sme ni u kom slučaju umanjivati kulturni, prostorni, estetski i bilo koji drugi značaj objekta. Svi uslovi i izmene moraju biti kompatibilni sa originalnim strukturama, ali i dovoljno distinktivni i originalni da bi se mogli prepoznati kao novi radovi. Objekti koji pripadaju istorijskom i graditeljskom nasleđu najbolje se čuvaju ukoliko su u upotrebi, bilo u svrhe za koje su prvobitno izgrađeni, ili prenamenom u neke druge svrhe [2].

Revitalizacija u vidu adaptivne obnove, u najširem smislu se odnosi na proces korišćenja starog graditeljskog zemljišta ili građevine za svrhu koja je drugačija od one za koju je ona prvobitno predviđena, ili pak za više mešovitih i slojevitih namena koje će se unutar nje preklapati. Ona se zato može smatrati kao savršen kompromis između istorijske konzervacije i rušenja objekata. Ovakav proces prenamene omogućava starim i zapuštenim zgradama da dobiju novi sjaj i započnu novi životni ciklus kroz nove namene, umesto da budu srušene i zaboravljene. Kroz ovakav vid obnove, unutrašnja i spoljašnja struktura zgrada se adaptiraju na takav način da ono staro utiče na formiranje onog novog.

Vodeći se principima adaptivne obnove, korišćenjem već postojećih struktura kako bi se u neko arhitektonsko okruženje implementirale nove funkcije, ogromni energetski i finansijski izdaci koji bi inače bili potrebni za izvršenje takvog cilja mogu biti značajno smanjeni, kao i količina građevinskog otpada koje ostaje iza rušenja starih objekata i ponovne izgradnje korišćenjem novih materijala. Zato je neophodno preduzimanje mera koje garantuju da će pojedine zgrade i zone biti u stalnoj upotrebi. U svetu brzih i kontinuiranih ekonomskih promena, adaptacijom oronulih zgrada čuva se i uvećava ne samo njihova upotrebna vrednost i životni vek, već i karakter i kvalitet njihovog okruženja. Na taj način se ispunjavaju mnogi zahtevi savremenog društva u pogledu korišćenja arhitektonskih prostora.

Istorijske građevine daju svom neposrednom okruženju njegov distinktivni karakter i ambijent u sadašnjem vremenu, a istovremeno predstavljaju tangentnu vezu sa prošlošću. Nažalost, njihov istorijski i namenski značaj često bivaju ignorisani i ne odaje im se počast koju zaslužuju kao deo kulturne, istorijske i arhitektonske

zaostavštine. Međutim, kako se gradovi sve više i više suočavaju sa rapidnim porastom broja stanovnika i prekom potrebom za novim stambenim i poslovnim prostorima, ovakva napuštena i devastirana mesta polako postaju sve primamljivija za investicije. Što je još bolje, ovakvi prostori su najčešće locirani blizu samog gradskog jezgra, raspolazu dobrom povezanošću sa glavnim transportnim rutama, okruženi su urbanim celinama koje su se oko njih bitno razvile [3]. To svakako važi i za predmet ovog istraživanja, zgradu Radničkog Univerziteta u Novom Sadu.

Najuspešniji projekti arhitektonske revitalizacije kroz adaptivnu obnovu jesu oni koji istovremeno iskazuju poštovanje zatečenom graditeljskom nasleđu, uz dobro promišljeno, slojevito i neinvazivno pristupanje dodavanju novih elemenata koji daju nove vrednosti za budućnost novog životnog ciklusa građevine. Napuštene zgrade imaju ogroman potencijal i mnogo stvari da ponude, kako po pitanju lokacije i svog unikatnog karaktera, tako i po pitanju bitnih investicionih ušteda i mogućnosti skladištenja raznih funkcija koje bi unapredile njihovo neposredno okruženje i predstavljale novu gravitirajuću tačku utkanu u gradsko jezgro. Upravo iz tih razloga ih treba posmatrati kao sjajne prilike, a ne kao rugla pored kojih jedva čekamo da prođemo žmureći na jedno oko. U mnogim slučajevima, obnova ovakvih objekata pokazala se kao izuzetan pomak u jačanju osećaja zajedništva među ljudima koji žive, rade i svakodnevno funkcionišu u njihovoj blizini. Način života tih ljudi nije poboljšan samom revitalizacijom već postojeće strukture, već takođe i adaptacijom takvih prostora u upotrebljive, fleksibilne i lako dostupne celine. Ovakve obnove doprinose kvalitetu života i održivom funkcionisanju ne samo za sadašnje korisnike, već i za buduće naraštaje, uz ostavljanje mogućnosti da se ti prostori dodatno prilagode i za njihove potrebe.

3. KONVERZIJA RADNIČKOG UNIVERZITETA U OBJEKAT MEŠOVITE NAMENE

Adaptiranje građevine kako bi odgovorila na savremene potrebe i norme zahteva senzibilan i dobro promišljen pristup projektovanju prostora, kako bi se ispoštovale restrikcije koje diktira postojeća prostorna organizacija, materijalizacija i opšte stanje konstrukcije postojećeg objekta. Od esencijalne važnosti je uzimanje u obzir svih potencijalnih opcija obnove onih stvari koje se trebaju promeniti, ali i sagledavanje onih stvari koje bi trebalo očuvati, kako bi rezultujuće rešenje odgovaralo modernim standardima vezanim za bezbednost, pristupačnost i održivost. Često, najinovativnija rešenja se dešavaju kada arhitekta pokuša da obnovi građevinu uz zadržavanje originalne prostorne organizacije koliko god je to moguće. Jer, kad god se građevini očuva strukturalni integritet, promene koje su potrebne da bi joj se izmenila ili poboljšala funkcionalnost su najčešće minimalne.

Proces konverzije uključuje, pre svega, analizu budućih korisnika, u skladu sa kojom se priprema prostorna dizajn shema koja odgovara mogućnostima, potencijalima i ograničenjima koje nudi postojeće stanje objekta. Zatim je važno razgraničiti sve željene funkcije koje je potrebno implementirati u postojeći skelet, preferabilno unutar njegovog postojećeg prostornog okvira[4].

Glavna konceptualna zamisao po pitanju revitalizacije zgrade Radničkog Univerziteta jeste da se implementacijom različitih funkcionalnih celina po vertikali objekta on vrati u život i uklopi u savremeni kontekst, zadovolji potrebe korisnika i pruži im nešto što je interesantno, atraktivno i drugačije. Te funkcije treba logistički razdvojiti u odvojene celine, ali ih u isto vreme treba i iskombinovati tako da se mogu međusobno podržavati i funkcionisati u jednoj skladnoj simbiozi kako ne bi protivrečile i smetale jedna drugoj, već kako bi se međusobno upotpunjavale i stimulisale ljude koji ih koriste. Posle detaljnog promišljanja o toj temi i isprobavanja različitih kombinacija tipologija, uz proučavanje studija slučaja i sprovođenje uporednih analiza, došao sam do rešenja koje je adekvatno po svim pomenutim parametrima. Rešenje razdvaja pet glavnih tipoloških, odnosno namenskih celina po vertikali objekta, koje se računaju na manje podceline. Najpre, u prizemnom delu predviđena je **javna namena** prostora, u vidu izložbenog prostora, odnosno umetničke galerije kombinovane sa ulaznim lobijem. Prati je **uslužna tipologija** u vidu kafića/snek bara na prvom, i restorana na drugom spratu. Zatim je tu **sportsko-rekreativna tipologija** u vidu prostrane teretane na trećem spratu. Četvrti sprat zauzima prostor za relaksaciju i boravak zaposlenih u zgradi, dok su naredna četiri sprata rezervisana za moderan i fleksibilan **poslovni prostor** otvorenog karaktera. Poslednjih pet etaža zauzima **stambena tipologija**, u vidu tipskih dvosobnih i trosobnih stanova smeštenih od devetog do dvanaestog sprata, i prostranog luksuznog penthaus apartmana koji se nalazi na poslednjem, trinaestom spratu.

Slika 3. 3D prikaz drugog sprata

Slika 4. 3D prikaz trećeg sprata

Slika 1. 3D prikaz prizemlja

Slika 5. 3D prikaz četvrtog sprata

Slika 2. 3D prikaz prvog sprata

Slika 6. 3D prikaz tipske kancelarijske etaže

Slika 7. 3D prikaz ambijenta stambene jedinice

Slika 8. 3D prikaz ambijenta stambene jedinice

Slika 9. 3D prikaz predloga rešenja eksterijera

4. ZAKLJUČAK

Glavna zamisao, zadatak i uloga ovog istraživačkog rada ogleda se u pronalaženju idealnog funkcionalnog, estetskog, ekonomskog i ekološki prihvatljivog rešenja revitalizacije i transformacije objekta Radničkog Univerziteta u savremen objekat mešovite namene, i to na način koji će zadovoljiti kako potrebe samog objekta tako i potrebe njegovih budućih korisnika, uz istovremeno postizanje visokog nivoa estetike u skladu sa savremenim trendovima i tendencijama u svetu arhitekture.

Krajnja težnja i cilj ovog rada jeste stavljanje akcenta na vrednosti i značaj objekata kao što je Radnički Univerzitet za urbanu sredinu i ljude koji funkcionišu u njoj i identifikuju se sa njom, kako bi se ultimativno podigla svest kolektiva i možda učinio jedan mali ali bitan korak bliže pristupanju njihovoj obnovi i vraćanju životnog sjaja koji zaslužuju.

5. LITERATURA

- [1] www.scribd.com/doc/67442921/REVITALIZACIJA-I-KONVERZIJA-U-ARHITEKTURI-Water-Pump-in-Berlin
- [2] Idem
- [3] https://issuu.com/priyarenga/docs/2011701018_priya-dissertation
- [4] Idem

Kratka biografija:

Aleksandar Lazić rođen je u Zrenjaninu 1992. god. Master rad na Fakultetu tehničkih nauka iz oblasti Arhitekture, na smeru Dizajn Enterijera, odbranio je 2018.god.

kontakt: lazic355@gmail.com